УДК: [378.016:811.161.2'374:004]:373.3.011.3-051

Помирча Світлана Вікторівна
кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ, Україна
swetlanapom@gmail.com

Пучков Ігор Русланович
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри природничо-математичних дисциплін
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ, Україна
yyyy1973@ukr.net

ЕЛЕКТРОННІ СЛОВНИКИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИКОГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анотація. У статті розглянуто проблему формування лексикографічної компетентності в системі професійної підготовки майбутнього вчителя на заняттях філологічного циклу. Шляхом вивчення й аналізу науково-методичної літератури визначено основні напрями розвитку вітчизняної електронної лінгводидактики взагалі й розробленням та впровадження електронних лексикографічних праць навчального призначення зокрема. Для формування лексикографічної компетентності автори пропонують використовувати інформаційні технології, зокрема систему вправ і завдань роботи з електронними словниками. Сформована лексикографічна компетентність свідчить про високий рівень мовної компетенції майбутнього фахівця, визначає відповідний рівень розвитку лексикографічної культури студента. Актуальність роботи зумовлена потребою формування лексикографічної компетенції, що визначає рівень мовної культури майбутнього вчителя початкових класів.

Ключові слова: електронний словник; комп'ютерна лексикографія; лексикографічна компетентність; майбутні вчителі початкової школи.

1. ВСТУП

Провідною метою будь-якої освітньої системи є необхідність формувати у студентів навичок самостійного здобуття знань і навігації у складному інформаційному просторі, вилучення необхідної інформації з різних галузей гуманітарної науки, у тому числі зі словниково-довідникових джерел.

Постановка проблеми. Навчання української мови у вищих навчальних закладах згідно з Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, концепції мовної освіти має бути спрямовано на те, щоб сформувати особистість, яка вільно володіє засобами мови в будь-якій мовленнєвій ситуації [1]. Відтак постає необхідність удосконалення технології проведення занять з мови, методів і засобів навчання, надання пріоритету інформаційно-комунікаційним технічним засобам щодо вивчення мовних явищ. Уважаємо, що професійна компетентність майбутнього педагога визначається тим, які лексикографічні знання має студент, наскільки часто звертається до лексикографічних видань різних типів для отримання необхідної інформації, чи виникає потреба звертатися до словників з метою вирішення пізнавальних і комунікативних завдань.

На думку науковців, «отримання повноцінної освіти сьогодні практично неможливе без звернення до, словника, цього інтелектуального наставника і порадника, своєрідного путівника в океані лексичних скарбів мови, рятівного маяка лінгвістичної інформації в безбережному словесному морі, незмінного довідника у праці практика і науковця» [2].

© С.В. Помирча, І. Р. Пучков, 2017.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні завдання і проблеми лексикографії здавна були в полі зору науковців, про що свідчать ґрунтовні праці Ю. Апресяна, В. Виноградова, Б. Городецького, Б. Грінченка, О. Демської-Кульчинської, Є. Карпіловської, В. Морковкіна, В. Німчука, Л. Паламарчука, М. Пещак, В. Піотровського, О. Тараненка, В. Широкова, Л. Щерби та ін. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у системі україномовної освіти висвітлювалося в наукових працях В. Бадер, Л. Гаврілової, С. Данилюк, Н. Дарчук, М. Лангенбах, А. Надолинської, М. Рудіна, Н. Сінкевич, І. Хижняк та ін. У роботах цих авторів висвітлено такі теоретико-практичні питання.

Так С. Данилюк у своїх дослідженнях наголошує на перевагах використання інформаційно-комп'ютерних технологій у процесі навчання майбутніх філологів (індивідуалізація навчального процесу, можливість для самостійної і незалежної роботи, гнучкість варіюванням програми навчальної діяльності) [3].

Зокрема, О. Кучерук, розглядаючи напрями розвитку електронної лінгводидактики, окреслює лінгвометодичні можливості використання електронних словників під час вивчення української мови. Освітню цінність електронних словників вона вбачає в тому що «… в електронному корпусі словникової статті подаватися транскрипція слова, озвучення правильної вимови заголовного слова статті, інформація про синоніми, антоніми, відмінювання заданого слова, приклади його слововживання в контексті, чи міститимуть такі лексикографічні ресурси не лише текстовий, а й гіпертекстовий матеріал з малюнками, відеофрагментами, аудіосупроводом, чи забезпечуватимуть одночасний швидкий пошук слів як за назвою словникових статей, так і в усіх текстах конкретного електронного словника» [4].

Н. Сінкевич у своїй роботі досліджувала «… первинний аналіз електронних ресурсів української лексикографії стосовно проблеми тлумачення стилістично маркованої лексики» [5].

Про необхідність реформування лексикографії як мовознавчої науки взагалі та створення словників нового типу зазначали у своїх працях В. Балог, Я. Галас, А. Загнітко, О. Кровицька, Т. Кульчицька, Л. Полюга, О. Семеног, О. Стишов, Л. Струганець, В. Шляхова. Розробці теорії лексикографічних систем з метою вирішення фахових завдань були присвячені праці В. Дубічинського, М. Львова, В. Широкової, О. Семеног; аспекти формування лексикографічної компетенції майбутніх учителів початкової школи розглядали у своїх працях Л. Белкина, Т. Крехно; використання електронних словників для візуалізації навчального матеріалу пропонували М. Вашуленко, М. Пентилюк, А. Надолинська.

Зважаючи на праці вчених щодо проблем лексикографії і необхідності її реформування, залишаються недостатньо дослідженими переваги використання електронних словників, як засобу формування лексикографічної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Метою статті є дослідити й охарактеризувати переваги використання у навчальному процесі електронних словників, які сприяють формуванню лексикографічної компетентності у майбутніх учителів початкових класів.

2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Для розв'язання поставлених завдань використано низку теоретичних методів: аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження; навчальних програм, посібників, узагальнення інформації для визначення теоретико-методологічних основ дослідження; структурно-системний аналіз – для побудови

методів формування лексикографічної компетентності засобами електронних словників.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Про важливу роль словників у формуванні культурної й інтелектуальної спадщини певного народу свідчить зацікавленість людства лексикографічною наукою. Вивчення лексикографії сягає давніх часів: найперших лексикографічних пам'яток кінця XVI століття – «Лексисъ, Сиръчь реченія, Въкратцъ събранъны и из словенскаго языка на простый рускій діалекть истолъкованы», «Грамматика словенска» Л. Зизанія, що стали взірцями для подальших лексикографічних праць: «Лексиконъ славенорсосскій и именъ тлькованіє» П. Беринди, «Лексиконъ латинскій» Є. Славинецького, «Словарь малороссійскаго нарічія» О. Павловського тощо.

Як зазначається у Словнику української мови (Академічний тлумачний словник 1970-1980р.р) «ЛЕКСИКОГРАФІЯ, ї, жін. Теорія і практика укладання словників» [6].

Для сучасної лексикографії характерні:

- розуміння лексики як системи;
- діалектичний погляд на значення слова (його змінність, відсутність чітких меж між значеннями полісемантичного слова тощо);
- визнання тісного зв'язку лексики з граматикою [7].

Беручи до уваги праці відомих учених (М. Львова, Т. Рамзаєвої, М. Вашуленка, В. Широкова, О. Савченко, М. Пентилюк, В. Дубічинського та ін.), під лексикографічною компетентністю будемо розуміти лексикографічні знання, лексикографічні навички, уміння працювати з лінгвістичними словниками, отримувати повну, різнобічну інформацію про лексему [8].

Словникарство як окремий жанр наукової роботи має певні методологічні основи, на яких воно ґрунтується. Отже, можна виокремити подан нидчеі основні принципи лексикографічного опису.

1. Спадкоємність лексикографічних праць. Будь-які словники під час опису певного матеріалу спираються на вже існуючі лексикографічні традиції. Відповідно, кожен новий словник є джерелом для подальшої дослідницької роботи.

2. Визнання змінності мовних норм. Створюючи словник або користуючись ним, необхідно враховувати той факт, що з часом лексичні, граматичні та орфоепічні норми піддаються корекції або ж змінюються зовсім. Цьому може сприяти низка можливих як мовних (наприклад, старіння одних та актуалізація інших слів), так і позамовних (політичні й економічні зміни) чинників.

3. Прагматична зумовленість. Укладання словника хоч і є творчим, проте воно повинно відповідати на суспільний запит.

4. Роль суб'єктивного фактора. Культурними пам'ятками вважаються праці видатних лексикографів різних народів, які вклали у створені ними словники свій талант і титанічну працю, зокрема українців Б. Грінченка, Г. Голоскевича, П. Беринди, Є. Желехівського, В. Даля, І. Срезневського, росіянина С. Ожегова, давньогрецького лексикографа Оріона, поляка Г. Кнапського, француза П. Лярусса та ін. [9].

Безсумнівним є той факт, що у вік бурхливого розвитку комп'ютерно-інформаційних технологій перспективним напрямком подальшої словникарської роботи можна вважати комп'ютерну лексикографію. Такий різновид видань значно спрощує і пришвидшує пошук необхідної інформації та її використання [10].

Комп'ютерна лексикографія – прикладна наукова дисципліна на межі мовознавства й інформатики, яка вивчає способи і прийоми застосування методів

інформаційної науки і технології у теорії і практиці створення широкого спектра лексикографічних систем; галузь комп'ютерної індустрії, яка швидко розвивається головним чином завдяки тому, що лексикографування знань є одним з ефективних способів їхнього виявлення і поширення [11], [12].

Корпусна (електронна) лексикографія – галузь вивчення мови на основі текстів сучасної мови з постійним використанням комп'ютера для аналізу, збереження і опрацювання лексикографічної інформації [13].

Комп'ютерні технології уможливлюють збереження необхідної інформації в електронному вигляді на будь-якому електронному носії. За допомогою комп'ютерних технологій можна розширити чи відредагувати необхідну лексикографічну інформацію тощо.

Електронна лексикографія має певні особливості:

- використання різних кольорів і візуальних ефектів;
- зберігають великий обсяг інформації за рахунок використання гіперпосилань;
- одночасний пошук не лише за назвою словникової статті, але й за усім величезним обсягом словників, що неможливо в паперовому варіанті. Коли потрібно знайти слово, пошукові можливості електронного словника швидші. Якщо користувач шукає вираз, що складається з декількох самостійних слів, то швидше знайти його в електронному словнику, ніж в паперовому. Попри це можливості електронного словника дозволяють уникнути непродуктивних пошуків;
- функції виносок під час роботи над текстом є дуже важливими характеристиками для перекладачів. Виноски дозволяють додавати особистий коментар, контекст перекладу, нове значення, спеціальний термін, власний переклад;
- мультимедійні елементи: звукові, статичні й анімаційні ілюстрації, відеоролики;
- постійно збільшують кількість лексичних одиниць, не очікуючи чергового перевидання словника;
- можливість вбудовуватись в усі основні офісні програми (виділене слово перекладається натисненням декількох клавіш);
- не займають місця (на столі або у бібліотеці);
- доступні і прості у використанні;
- значно економлять час і матеріальні ресурси.

Усі ці позитивні переваги електронного словника пропонуємо використовувати під час викладання будь-яких дисциплін у виші взагалі та філологічного напрямку зокрема, для формування лексикографічної компетенції майбутніх учителів початкової школи.

Саме використання електронних словників дозволяє подолати традиційні суперечності лексикографії: між обсягом словника і зручністю користування ним; між повнотою опису лексичного значення і відповідністю ілюстративного матеріалу словника поточній мовно-культурній ситуації; між широтою лексикографічної концепції словника й обмеженістю його лексичної бази.

Провідні лінгводидакти все частіше наголошують на актуальності і доцільності застосування інтерактивних методик під час викладання фахових дисциплін. Як відомо, інтерактивна лекція це насамперед діалог студентів із викладачем; «це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове), де і студент, і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання» [14]. Її переваги полягають у можливості опрацювання великого обсягу інформації, налагодженні оперативного зворотного зв'язку зі студентами, мобілізації знань і вмінь студентів, реалізації

інтерактивних методик, стимулюванні пізнавальної активності і самостійності студентів, їх творчого потенціалу [14] – [18].

Зауважимо, що особливість інтерактивної лекції полягає у використанні нових інформаційних технологій. На лекційних заняттях із курсу «Сучасна українська мова з культурою мовлення» за темою «Лексикографія як розділ мовознавства», для студентів другого курсу факультету підготовки вчителів початкових класів, зазвичай використовувались різні типи словників і роздаткові матеріали, підготовлені на їх основі, схеми, наприклад, «Класифікація словників», «Структура словникової статті», «Методичні поради щодо використання електронних словників». Зазначимо, що одним із структурних елементів інтерактивної лекції було електронне видання «Словники України» – 3.0, призначене для надання користувачам лексикографічної інформації про слова української мови. Система «Словники України» – 3.0, складається з п'яти словникових підсистем-модулів (функцій) – словозміни, транскрипції, синонімії, фразеології та антонімії.

Інтерактивна лекція має етапи, запропоновані О. Пометун та Л. Пироженко: мотивація; оголошення теми й очікуваних навчальних результатів; надання необхідної інформації; інтерактивна вправа; підбиття підсумків й оцінювання результатів навчального заняття [17].

Згідно програми навчальної дисципліни «Сучасна українська мова з культурою мовлення» за темою «Лексикографія як розділ мовознавства», було прочитано лекцію. Необхідність ознайомлення студентів із ключовими поняттями «слово як мовна одиниця» і «значення слова» продиктовано перспективами запровадження в навчальний процес, поряд із лінгвістичними словниками, електронних словників. Метою зазначеної лекції є ознайомлення студентів з історією, сучасним станом і перспективними напрямами розвитку українського словникарства, сучасними лексикографічними школами та їх здобутками і новими лексикографічними виданнями; розкрити перспективи використання різних типів словників у навчальній і професійній діяльності та переваги інформаційних технологій у роботі з лексикографічними джерелами. Лекція відрізнялася діалогічним характером, оскільки до обговорення ключових питань залучаються всі студенти, які почергово мали змогу виконувати роль лектора і слухача. Для цього вони самостійно опрацьовували навчальний матеріал за заздалегідь поданим планом і списком рекомендованої літератури, готували короткі повідомлення і презентації нових словників. На лекційному занятті кожен студент мав змогу виступити і долучитися до обговорення, а викладач скеровував хід думок і за потреби корегував висновки й узагальнення. Поряд із цим, студентам пропонувалися подані нижче завдання.

1. Під час виступів студенти занотовували основні положення, розподіляючи матеріал за такими рубриками:

- здобутки української лексикографії за напрямами (словникове багатство, навчальна лексикографія, комп'ютерна лексикографія);
- перспективи розвитку української лексикографії.

За кожним напрямом студентам пропонувалося доповнити матеріал, підготувати запитання, критичні зауваження або висловити власну позицію.

2. Обговорення проблемних питань:

- Чи сприяють, на вашу думку, інформаційні технології розвитку сучасної лексикографії?
- Якою ви бачите сучасну українську лексикографію?

У підсумку викладач знайомив студентів з основними положеннями Указу Президента України «Про розвиток національної словникової бази» [19].

Сформульовані викладачем на початку лекції питання, розкривалися так: актуалізація опорних знань, необхідних для заглиблення у проблематику лексикографії, засвоєння нової інформації, що ґрунтувалась на особистому досвіді роботи студентів з електронними словниками.

Так, лекція за темою «Активна і пасивна лексика в сучасній українській мові», попри блок-розповідь, що містив тлумачення таких понять, як «активна лексика», «пасивна лексика», «історизми», «архаїзми», «неологізми», складалася з інформаційно-довідкового блоку і блоку-прикладів. Інформаційно-довідковий блок демонстрував особливості прочитання стилістичних позначок застарілих слів у тлумачних словниках.

Під час практичних занять, студенти продовжували використовувати електронне видання «Словники України» 3.0. У рамках зазначеного електронного видання, студентам були надані лексикографічні вправи, над якими вони мали працювати самостійно.

1. Пізнавальні вправи охоплювали завдання, які розкривали розуміння принципів побудови і структури словникової статті, ознайомлення з різними типами словників, формування вмінь орієнтуватись у структурі словника, «читати» словникову статтю, користуватись системою умовних позначок.

2. Тренувальні вправи передбачали формування лексикографічних компетентностей шляхом цілеспрямованої і систематичної роботи з різними типами словників у процесі опрацювання програмового матеріалу.

3. Творчо-дослідницькі вправи забезпечували перенесення набутих лексикографічних знань і вмінь у нестандартні ситуації, як-от: розв’язання проблемних ситуацій, які вимагали звернення до лексикографічних джерел, їхню оцінку, зіставлення; виконання лінгводидактичних завдань.

Вищеперераховані лексикографічні вправи включали такі різновиди завдань, які дозволяли поєднувати вивчення окремої теми з опануванням відповідного лексикографічного джерела, формуючи не лише мовну й мовленнєву компетентність студентів, але й лексикографічну [16].

Розглянемо більш докладно варіанти означених вправ. При самостійному опрацюванні студентами теми «Лексикографія як розділ мовознавства» базовими виступили пізнавальні вправи, які забезпечували засвоєння і занурення в понятійно-термінологічний апарат із лексикографії. Розглянемо їх.

Вправа 1. Основною одиницею словника є словникова стаття. Познайомтесь із будовою словникової статті електронного видання «Словники України» – 3.0. З яких частин складається словникова стаття? Яку інформацію про слово ми можемо почерпнути з кожної частини словникової статті?

Вправа 2. Користуючись тлумачним словником, охарактеризуйте в граматичному аспекті такі лексичні одиниці: пиріг, писар, півшага, подивляти, пекельний. Попередньо ознайомтесь із переліком умовних позначок у словнику. Які граматичні форми подає словник для різних частин мови? Які граматичні вказівки містить словник? Як наводяться у словнику тлумачення відтінків значень слів?

Вправа 3. Познайомтесь із системою перехресних посилань у словнику синонімів і фразеологічному словнику. Поясніть на конкретному прикладі, як використовувати перехресні посилання.

Ознайомлення студентів з основними етапами розвитку українського словникарства закладало міцне підґрунтя для подальшого використання широкої словникової бази під час навчання, збагачувало практику роботи зі словниково-довідниковими джерелами.

У процесі вивчення розділу «Лексикологія» і «Фразеологія» словник виступав не лише як об’єкт дослідження, але і як дидактичний засіб, що посідає важливе місце під

час аналізу конкретних мовних фактів. Цьому, зокрема, сприяли тренувальні вправи. Розглянемо їх.

Вправа 4. Зробіть порівняльний аналіз словників різних типів, наприклад, тлумачного і словника іншомовних слів, тлумачного і термінологічного. Яка характеристика слова вміщена в кожному словнику? У чому особливості розробки словникових статей?

Вправа 5. Зробіть порівняльний аналіз словників різних типів (тлумачного, асоціативного та інших), підготовлених у паперовому й електронному форматах. Зверніть увагу на специфіку побудови словникових статей. Розкрийте особливості навігації у паперових та електронних словниках. Проілюструйте відповідь прикладами.

Вправа 6. Поміркуйте, слово «гострий» однозначне чи багатозначне. Доведіть свою думку, скориставшись тлумачним словником. Наведіть приклади вживання означеного слова в переносному значенні, увівши його в контекст. Охарактеризуйте синонімічні й антонімічні відношення з іншими словами. Для того щоб подати повну характеристику слова, зверніться до лексичних словників.

Підкреслимо, що робота зі словником проходила в такій послідовності, щоб поступово розкривати студентам довідникову і навчальну функцію електронного словника. Отже, до роботи зі словниками студенти залучались і під час виконання творчо-дослідницьких завдань. Розглянемо їх.

Вправа 7. Побудуйте синонімічний ряд до слова чарівниця. З'ясуйте лексичне значення кожного слова. Чи наявні в синонімічному ряду запозичені слова? Простежте шлях їх запозичення.

Вправа 8. Прочитайте текст. Поясніть значення виділених слів: спочатку самостійно, а потім власне тлумачення порівняйте з тим, що подане у словнику. До яких словників ви звернетесь? Яка інформація про слово в них подана?

Як відомо, поряд із власне лексикографічними, лексикографічно-лексикологічними, лексикографічно-фразеологічними вправами методисти (В. Шляхова, О. Горошкіна) виокремлюють ще лексикографічно-орфографічні, лексикографічно-орфоепічні, лексикографічно-граматичні та лексикографічно-словотворчі завдання. їх головна мета полягала в ознайомленні студентів із граматичними, орфоепічними, орфографічними та словотвірними словниками для вільного оперування відповідною лексикографічною інформацію в подальшому навчальному процесі. Розглянемо окремі зразки завдань.

Вправа 9. Укладіть бібліографію електронних словників, користуючись пошуковою системою Інтернету, визначте їх тип і функціональне призначення. Які переваги має електронний словник порівняно з друкованим?

Вправа 10. Ознайомтесь із сайтом Українського мовно-інформаційного фонду НАН України (ulif.org.ua) та його on-line ресурсами. Яку інформацію про слово можна отримати з on-line електронного словника «Словники України on-line», «Словники України - 3.0»? Сформулюйте правила користування електронними словниками.

Для формування практичних навичок користування електронними словниками під час занять студентам пропонувались такі тренувальні вправи:

Вправа 11. Ознайомтесь з електронним словником іншомовних слів на сайті www.liknep.com.ua Проаналізуйте його структуру, порівнявши словникову статтю друкованого й електронного словників. Чи зручний електронний словник у використанні?

Вправа 12. Ознайомтесь на сайті Інтернету www.mova.info з «Тезаурусом з лінгвістичної термінології». Знайдіть і запишіть тлумачення таких термінів: лексикографія, словник, тезаурус. Проаналізуйте особливості групування слів та побудови словникової статті у словнику.

Вправа 13. Які з відомих вам електронних словників можна широко використовувати у шкільній практиці? Яким, на вашу думку, має бути електронний словник для майбутнього вчителя початкових класів?

Вище перераховані лексикографічні вправи включали такі різновиди завдань, які дозволяли поєднувати вивчення окремої теми з опануванням відповідного лексикографічного джерела, формуючи не лише мовну й мовленнєву компетентність студентів, але й лексикографічну.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, використання електронних словників на заняттях із курсу «Сучасна українська мова з культурою мовлення» зі студентами свідчить про вплив електронного словника на формування лексикографічної компетентності майбутніх учителів початкової школи, а разом із тим збагачує й активізує розвиток мовлення майбутніх фахівців. Зрозуміло, що комп'ютерні словники мають низку переваг, які допомагають багато в чому спростити безліч логічних операцій зі словником. Комп'ютерні технології надають миттєвий доступ до словника і його інформації, дозволяє отримати необхідну й багатосторонню характеристику слова чи виразу, значно зменшує час пошуку, надає можливість включення необмеженого обсягу інформації, функцію розширеного пошуку, що допускає можливість шукати слово не лише в словниковій статті, але і в усьому словнику одночасно, що, скажімо, неможливе під час роботи з паперовим словником.

У подальших наукових дослідженнях планується визначити показники і критерії сформованості лексикографічної компетентності, і провести педагогічний експеримент, щодо доцільності використання запропонованої методики під час підготовки майбутніх учителів початкових класів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

[1] Президент України (2013, Черв. 25) *Указ №344/2013, Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року.* [Електронний ресурс]. Доступно: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013/page.

[2] Л. С. Паламарчук, *Українська радянська лексикографія*. Київ, Україна: Наукова думка 1978.

[3] С. Данилюк "Переваги і недоліки використання інформаційно-комп'ютерних технологій у процесі формування професійної компетентності майбутніх філологів", *Інформаційні технології і засоби навчання,* №2 (28), 2012. [Електронний ресурс]. – Доступно: http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/639. Дата звернення: Квіт. 10, 2017.

[4] О. Кучерук "Основні напрями розвитку електронної лінгводидактики", *Інформаційні технології і засоби навчання,* №3 (41), с. 83–91, 2014. [Електронний ресурс]. – Доступно: http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1054. Дата звернення: Квіт. 12, 2017.

[5] Н. М. Сінкевич, "Дослідження з лексикології і граматики української мови", *у зб. наук. пр.* А. Поповський, Ред. Дніпропетровськ, Україна: Вид-во Дніпропетровського нац. ун-ту, 2011, Вип. 10. с. 240–244.

[6] І. К. Білодід та ін., *Словник української мови: в 11 т.* Київ, Україна: Наукова думка, 1970–1980, Т. 4, 1973.

[7] М. П. Кочерган, *Вступ до мовознавства: підр.* Київ, Україна: ВІД «Академія», 2006.

[8] Г. В. Омеляненко та Л. П. Попова, "Формування лексикографічної компетентності молодших школярів на уроках української мови", на *міжн. студ. наук.-практ. інт.-конф. Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи*, Івано-Франківськ, 2016. [Електронний ресурс]. Доступно: http://conference.pu.if.ua/forum/files/11-13052016/5/Omeljanenko.pdf. Дата звернення: Квіт. 4, 2017.

[9] А. К. Мойсієнко, "Перший із 20-томного", *рецензія на Словник української мови: У 20-ти томах*, 2010. [Електронний ресурс]. Доступно: http://litakcent.com/2011/02/09/pershyj-iz-20-tomnoho. Дата

звернення: Квіт. 2, 2017.
[10] О. М. Сидоренко, "Українська комп'ютерна лексикографія як важливий інноваційний чинник навчального процесу", Літературне місто. Онлайн-бібліотека української літератури. [Електронний ресурс]. Доступно: http://litmisto.org.ua/?p=24958. Дата звернення: Квіт. 4, 2017.
[11] Н. Дарчук та М. Лангенбах, "Електронний словник мови тараса шевченка: методика і технології укладання", *Українське мовознавство*. КНУ ім. Т. Шевченка, Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», №1 (44), с. 106–115, 2014.
[12] В. А. Широков, *Компютерна лексикографія*. Київ, Україна: Наукова думка, 2011.
[13] О. Семеног, "Лексикографічна компетенція як показник мовної культури особистості" *Українська література в загальноосвітній школі*. № 2, с. 41–44, 2008.
[14] С. М. Гончаров, *Інтерактивні технології навчання в кредитно-модульній системі організації навчального процес*. Рівне, Україна: НУВГП, 2006.
[15] М. В. Махінова, "Інтерактивний підхід при читанні лекцій", *матеріали конф. Перспективні розробки науки і техніки*, 2010. [Електронний ресурс]. Доступно: http://www.rusnauka.com/31_PRNT_2010/Pedagogica/73210.doc.htm. Дата звернення: Квіт. 2, 2017.
[16] А. Надолинська, "Формування лексикографічної компетенції у студентів філологічних спеціальностей", автореф. дис. канд. пед. наук., Держ. заклад «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського», Одеса, 2012.
[17] О. І. Пометун, та Л. В. Пироженко, *Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання:* наук.-метод. посіб. Київ, Україна: А.С.К., 2004.
[18] М. Рудіна, "Лексикографія як ресурс професійної діяльності майбутнього перекладача", *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. № 34, с. 104–113, 2016.
[19] Президент України (1999, Серп. 7) *Указ № 967/99, Про розвиток національної словникової бази*. [Електронний ресурс]: Доступно: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/967/99. Дата звернення: Квіт. 6, 2017.

Матеріал надійшов до редакції 12.05.2017 р.

ЭЛЕКТРОННЫЕ СЛОВАРИ ПО УКРАИНСКОМУ ЯЗЫКУ КАК СПОСОБ ФОРМИРОВАНИЯ ЛЕКСИКОГРАФИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

Помирчая Светлана Викторовна
кандидат филологических наук, доцент кафедры теории и практики начального образования
ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет», г. Славянск, Украина
swetlanapom@gmail.com

Пучков Игорь Русланович
кандидат педагогических наук, доцент кафедры природно-математичних дисциплин
ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет», г. Славянск, Украина
yyyy1973@ukr.net

Аннотация. В статье рассмотрена проблема формирования лексикографической компетентности в системе профессиональной подготовки будущего учителя на занятиях филологического цикла. Путем изучения и анализа научно-методической литературы определены основные направления развития отечественной электронной лингводидактики в общем и разработкой и применением электронных лексикографических упражнений учебного назначения в частности. Для формирования лексикографической компетентности авторы предлагают использовать информационные технологии, систему упражнений и заданий работы с электронными словарями. Сформированная лексикографическая компетентность говорит о высоком уровне языковой компетенции будущего специалиста, определяет соответствующий уровень развития лексикографической культуры студента. Актуальность работы определена необходимостью формирования лексикографической компетенции, что определяет уровень языковой культуры будущего учителя начальных классов.

Ключевые слова: электронный словарь; компьютерная лексикография; лексикографическая компетентность; будущие учителя начальной школы.

ELECTRONIC DICTIONARIES IN UKRAINIAN AS A MEAN OF FORMING LEXICOGRAPHICAL COMPETENCE OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Svitlana V. Pomyrcha
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Primary Education Theory and Practice Department
SHEI "Donbas State Pedagogical University", Sloviansk, Ukraine
swetlanapom@gmail.com

Ihor R. Puchkov
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Natural-Mathematic Disciplines
SHEI "Donbas State Pedagogical University", Sloviansk, Ukraine
yyyy1973@ukr.net

Abstract. The article presents the problem of forming the lexicographical competence in the system of professional training of the future teacher at the lessons of the philological cycle. By way of studying and analyzing scientific and technical literature the author defines the main directions of native electronic linguodidactics in general and the development and implementation of electronic lexicographical works for educational purposes in particular. To form the lexicographical competence the authors offer to use the informational technology, in particular the system of exercises and tasks of work with electronic dictionaries. The formed lexicographical competence indicates the high level of the future specialists' language competence, defines the proper level of the development of the students' lexicographical culture. The relevance of the work is conditioned by the need of forming the lexicographic competence that defines the level of language culture of the future primary school teacher.

Keywords: electronic dictionary; computer lexicography; lexicographical competence; future primary school teachers.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

[1] The President of Ukraine (2013, Jun. 25) Ukaz №344/2013. *On the national strategy of the development of education in Ukraine for the period till 2021.* [Online]. Available: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013/page. (in Ukrainian).

[2] L. S. Palamarchuk, *Ukrainian Soviet Lexicography.* Kiev, Ukraine: Naukova dumka, 1978. (in Ukrainian).

[3] S. Danylyuk "Advantages and disadvantages of using information and computer technologies in the process of formation of professional competence of future philologists", *Information Technologies and learning Tools,* №2 (28), 2012. [Online]. Available: http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/639. Accessed on: Apr. 10, 2017. (in Ukrainian).

[4] O. Kucheruk "Basic directions of development of electronic linguodidactics", *Information Technologies and learning Tools,* №3 (41), s. 83 – 91, 2014. [Online]. Available: http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1054. Accessed on: Apr. 12, 2017. (in Ukrainian).

[5] N. M. Sinkevych "Researches on lexicology and grammar of the Ukrainian language", D.: Vyd-vo Dnipropetrovs'koho nats. un-tu, 2011, s. 240–244. (in Ukrainian).

[6] I. K. Bilodid ta in, *Ukrainian language dictionary: v 11 t.* Kiev, Ukraine: Naukova dumka, 1970 – 1980, T. 4, 1973. (in Ukrainian).

[7] M. P. Kocherhan, *Introduction to Linguistics: pidr.* Kiev, Ukraine: VID «Akademiya», 2006. (in Ukrainian).

[8] H. V. Omelyanenko, and L. P. Popova, "Forming the lexicographic competence of junior pupils at the lessons of the Ukrainian language", [Online]. Available: http://conference.pu.if.ua/forum/files/11-13052016/5/Omeljanenko.pdf. Accessed on: Apr. 4, 2017. (in Ukrainian).

[9] A. K. Moysiyenko, "The first out of the 20-volume", Review of the Ukrainian language dictionary, in 20 volumes, 2010. [Online]. Available: http://litakcent.com/2011/02/09/pershyj-iz-20-tomnoho/. Accessed on: Apr. 2, 2017. (in Ukrainian).

[10] O. M. Sydorenko, "Ukrainian Computer Lexicology as an Important Means of Educational Process", Literaturne misto. Onlayn-biblioteka ukrayins'koyi literatury. [Online]. Available: http://litmisto.org.ua/?p=24958. Accessed on: Apr. 4, 2017. (in Ukrainian).

[11] N. Darchuk, and M. Lanhenbakh, "Electronic dictionary of the language of Taras Shevchenko : methods

and technologies of compilation", Kyyivs'kyy natsional'nyy universytet imeni Tarasa Shevchenka, Vydavnycho-polihrafichnyy tsentr «Kyyivs'kyy universytet», №1 (44), s. 106–115, 2014. (in Ukrainian).

[12] V. A. Shyrokov, *Computer lexicography.* Kiev, Ukraine: Naukova dumka, 2011. (in Ukrainian).

[13] O. M. Semenoh "Lexicographic competence as an indicator of language culture of the individual", *Ukrayins'ka literatura v zahal'noosvitniy shkoli.* № 2. s. 41–44. 2008. (in Ukrainian).

[14] S. M. Honcharov, *The interactive learning technologies in the credit-modular system of educational process*. Rivne, Ukraine: NUVHP, 2006. (in Ukrainian).

[15] M. V. Makhinova, "The interactive approach while giving lectures", material konf. Perspektivni rozrobki nauki i tehniki, 2010. [Online]. Available: http://www.rusnauka.com/31_PRNT_2010/Pedagogica/73210.doc.htm. Accessed on: Apr. 2, 2017. (in Ukrainian).

[16] A. Nadolyns'ka, "Forming lexicographic competence of the students of the philological specialities" avtoref. dys. kand. ped. nauk., Derzh. zaklad «Pivdennoukr. nats. ped. un-t im. K. D. Ushyns'koho», Odesa, 2012. (in Ukrainian).

[17] O. I. Pometun, and L. V. Pyrozhenko, *The modern lesson. Interactive learning technologies* : nauk.-metod. posib. Kiev, Ukraine: A.S.K., 2004. (in Ukrainian).

[18] M. Rudina, "Lexicography as a resource of professional activity of a future interpreter", *Gumanitarna osvita v tehnichnih vischih navchalnih zakladah*. № 34, s. 104–113, 2016. (in Ukrainian).

[19] The President of Ukraine (1999, Sept. 7) Ukaz № 967/99, *On the development of the national dictionary base* [Online]. Available: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/967/99. Accessed on: Apr. 6, 2017. (in Ukrainian).

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.